

OPŠTEPRIHVAĆENI PRAVNI STANDARDI I PREDLOG ZAKONIKA O KRIVIČNOM POSTUPKU*

Prof. dr Stanko Bejatović

I. Opšteprihvaćeni pravni standardi i stanje našeg pozitivnog krivičnog procesnog zakonodavstva

Jedno od pitanja o kojem se neizostavno mora voditi računa u radu na okončanju započete reforme našeg krivičnog procesnog zakonodavstva jeste i pitanje opšteprihvaćenih pravnih standarda i stepena njihove implementacije u našem pozitivnom krivično-procesnom zakonodavstvu. Razlozi neophodnosti postavljanja ovog pitanja leže pre svega u činjenici sve veće, i pored njene dinamičnosti, univerzalnosti nauke krivičnog procesnog prava i njen sve veći uticaj na zakonodavna rešenja konkretne zemlje bez obzira na njene nacionalne i druge specifičnosti. Usled ovog, danas više nego ikada ranije dolazi do sve većeg smanjenja razlika u krivičnog procesnim zakonodavstvima pojedinih zemalja, odnosno danas više nego ikada pre pojedini krivičnog procesni instituti, bez obzira iz kojih sistema (kontinentalnog ili anglosaksonskog) potiču, dobijaju sve više karakter univerzalnosti i kao takvi bivaju inkorporirani u najveći broj nacionalnih krivičnog procesnih zakonodavstava. Četiri su ključne okolnosti koje utiču na ovakvo stanje današnje nauke ove grane prava odnosno ovakvih osobenosti krivičnog procesnog zakonodavstva posmatrano uopšte koje se javlja kao rezultat, sasvim opravdanog, uticaja takvih obeležja savremene krivičnog pravne nauke na isto. Prva okolnost leži u prirodi i težini kriminaliteta, a posebno njegovih najtežih oblika koji sve više dobijaju internacionalni karakter usled čega se javlja kao neminovnost i preduzimanje koordiniranih, usaglašanih, zajedničkih akcija na polju borbe protiv istog, i to ne samo na regionalnom već i na nivou društva kao celine. Već poodavno iza nas su vremena kada je borba protiv kriminaliteta a posebno njegovih naj-

težih oblika bila samo nacionalni problem. Već poodavno je postalo kristalno jasno da kriminalna politika jedne zemlje ne može biti ograničena kineskim zidom, pa čak ni onda kada je reč o sasvim različitim tipovima društva. O tome ubedljivo govori dosadašnji razvoj krivičnog pravne nauke i određena njena dostignuća koja koristi savremeni civilizovani svet. I upravo može se reći da se u tome nalazi i kriminalno-politički smisao i opravdanost održavanja komunikacija i davanja informacija o stanju i dostignućima nauke krivičnog prava u pojedinim zemljama i na pojedinim regionima i kontinentima koje se ostvaruju na međunarodnom planu putem Ujedinjenih nacija, regionalnih međunarodnih organizacija i institucija. Zahvaljujući ovome, i pored toga što postoje određene razlike koje su međusobno manje ili veće, a ponekad i suštinske, ipak se danas, posmatrano uopšte, može govoriti i o opštim tendencijama krivičnog procesne nauke i o njihovom ogromnom uticaju na zakonska rešenja konkretnih zemalja nezavisno od toga o kakvom tipu društva se radi.

Druga okolnost od uticaja na konstatovanu osobenost današnje krivičnog procesne, odnosno krivičnog pravne nauke uopšte sadržana je u jakom i sasvim opravdanom uticaju nauka i naučnih saznanja u drugim oblastima koje se ubrzano razvijaju u poslednjim decenijama i pokazuju rezultate sa značajnim implikativnim mogućnostima i u krivičnom postupku. Ilustracije radi može se navesti snažan razvoj medicinskih i tehničkih nauka koje imaju veliki uticaj na nemali broj pitanja krivičnog procesnog prava posmatrano uopšte. Zatim, tu spadaju i mnogobrojna empirijska istraživanja u mnogim zemljama koja su dovela do nemalog broja novih saznanja po pitanjima vezanim za krivični postupak, kao i praktična iskustva pojedinih zemalja u vezi sa ovim vidom suprostavljanja krimi-

* I pored toga što je u međuvremenu, od predaje rukopisa do njegovog ulaska u štampu, usvojen i objavljen novi Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 46/06), autor u celosti ostaje pri napisanom tekstu. Ovo iz razloga što se usvojeni tekst Zakonika suštinski ne razlikuje od njegovog Predloga na osnovu koga je pisan ovaj tekst.

